Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ЕРА, 28 ОКТЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 129 (6605). ◆ Мах 3 кеп.

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ИНДУСТРЕ ТОЛАМ

Сийлахь-боккхача Октябра цIейна кердача толамашца накъабоагIа Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлой. СССР хьаль 60 шу дизара сийна а планашн социалистически декхарашн ханал хьалха кхоачашдара а шерра хьь йоаржаьча вай республика производственни коллективаша 1982 шера 27 октябре кхоачашъяьй продукцена реализаци ярен изделей дукхагIа дола тайпаш хьадарен итт бетта план, хIаьта хIанз укх шера ноябрь бетта чотагIа болх беш а я.

Ер бутт чакхбалалехьа мехкага планал совгIа кхоачаргья 20 миллион сома мах хьа гарга тайп-тайпара продукци.

Планаш а тIайица социалистически декхараш а толаме кхоачашдаьд республика мехкдьттахоша. 1982 шера итт бетта планал совгIа цар лургда 139 эзар тонн «IаьржаI дошу» а 67 млн. куб. метр газ а.

Керттерча хьокхамашка дилазача итт бетта програм ма кхоачаш а тIехкхоачаш а хьй: «Красный молот», «Оргтехника» производственни объединене «Электроприбор», «Промавтоматика» НПО опытни, ГI Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, Грозненски ремонтно-механически, Гудермесски медицински инструментий заводий, швейни производственни объединене коллективаша.

Заводашкеи фабрикашкеи дикка дукха хIамаш ду техническе прогресс юкъейоалаяра, арахепа продукци дикагIа хилийтара, къахьегама овсарле, общественни производства эффективность лакхъяра.

Аттестаци е єзача ерригача продукцех 35,8 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахедаш я. «Красный молот», «Оргтехника» производственни объединене «Электроприбор», Грозненски ремонтно-механически, «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни заводашка, кхычахьа продукце кердагIа дола тайпаш арахецилга карадерзадьд.

Доагора - энергетически материальни ресурсаш кхом беш дIаахийтара программа чакх а йоаккхош, предприятей коллективаша кхою бийдал, материалаш, доагор, йовхал, электроэнерги.

Укх шера дIабахача ийс бетта республике кходьд 16,7 эзар тонн котельно-пичкий доагор, 21,7 эзар гкал. йовхала энерги, 29,4 млн. кит. сахьат электроэнерги, 1981 шерарча нормаца ийсдича 4,6 эзар тонн Iаьржача металлий прокат, 1,4 эзар тонн цемент, 3,1 эзар куб. метр хьу, 345 тонн дизельни доагор, 3,7 эзар тонн автобензин кходаьд.

Производственни коллективашка тIа-тIа шерагIа яржаш латт СССР хьаль 60 шу дизара даха ма доагIа накъадахара а 1982 шерен пятилетка шин шерен пландаш ханал хьалха кхоачашъяра а йола социалистически яхь.

Колхозхой, совхозий болхлой! ХьинарегIа юкъекхувла лаьтта леладара дикагIйола технологи!

Дикача дас санна пайда эца лаьттах, техниках, удобренеех, къахьегамеи финансови ресурсаех!

Хургболча хьувкъама—теркам а йоакхо а!

(КПСС ЦК ТIаьхьехамашцара).

БАЛХАШ СИХДАЬД

Назрановски района «Экажевский» совхоза карарча шера ийс бетта хьайбай продукташ яхаран киичъярак делаьча юбилейни социалистически яхье котъьяннарг а лаьрхIа КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома памятни ЦIе байракх а луш яхье хьалхара моттиг хьожаьй.

Сийлахь-боккхача Октябра 65 шу, СССР вIашагIъелла 60 шу дизара дикача къахьегама совгIаташца накъабахара хьинар айдеша балхаш деш боахи цу совхоза кхаш леладераш а.

Укх шера 600 гектара тIа илата лаьрхIа хьажкIаш хьалкхеньи механизатораша. Цу кхашка балхаш дьид Берсинихоев Висангире, Нальгиев Iусмана, Гайтов Татархана кулгалдеш йолча механизированни звеньяша. ХIанз уж чуэцаш ба комбайнераш, шофераш, трактористаш. 26 октябрь хьатIаотташ 260 гектара тIара хьажкIаш чуийца яьхай цар. ПланагIа яха йоагIараш 25 центнер йолаш юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 28 центнер фуалъьха хьажкIаш новх механизатораша.

Динеи сихеи деррига илат чуийца данкхара эпараш а даь ка бола ялат чуэцаш йола «Колос» яха ворхI комбайн а хьажкIий кхай тIа яьккхай совхоза механизатораша. ХIаьта «Херсонец-7», «Херсонец-200» яхараш а йолаш, цхьайтта комбайн йоалл кхай тIа хьажкIаш чуэцаш.

Цхьанкха хIама ца дойташ хьувкъам чуийца баикха гIертаи шоай нилаш ца кходеш къахьег комбайнераша. Царна юкъе белгалбаьннаб «Колос» яхача комбайнаш тIа багIа Гагиев Махьмад-Салии Лолохоев Бек-Хаии, «Херсонец-200» яхаш йола комбайн леласш вола Экажев Муяса, кхьбараш. Цхьа ди дIадахийтац цар шоай балха нормаш дикка тIехкхоачаш ца ен. Царца социалистически яхье а баьина, шоай бехкагIа ха ца йоалйташ болх бу хьажкIаша аьта гIадамаши дIанхухьача шофераша Джанхоев Сулыяна, Сакалов Iалихана, Бадаев Алама, Хидриев Iалихана, трактористаша республика заслуженни механизатор яха сийлен цIи силача Угурчиев Iамархана, Албогачиев Iийсас, кхьбараша.

Дика латтача хаоттамах пайда а эпаш шоай ма хулла сихагIа хьажкIаш цIенъяь яха гIертаи къахьегаш ба агрономи Ужахов Ахьмада кулгалдеш бола керттерча хьаттара болхлой а. Царна юкъе къахьегама овсарле лаикха йолаш болх бу Хамчиев Мувсас, Бокова Маликата, Измайлов Уматгире, Хашиева Мадинас, кхьбараша.

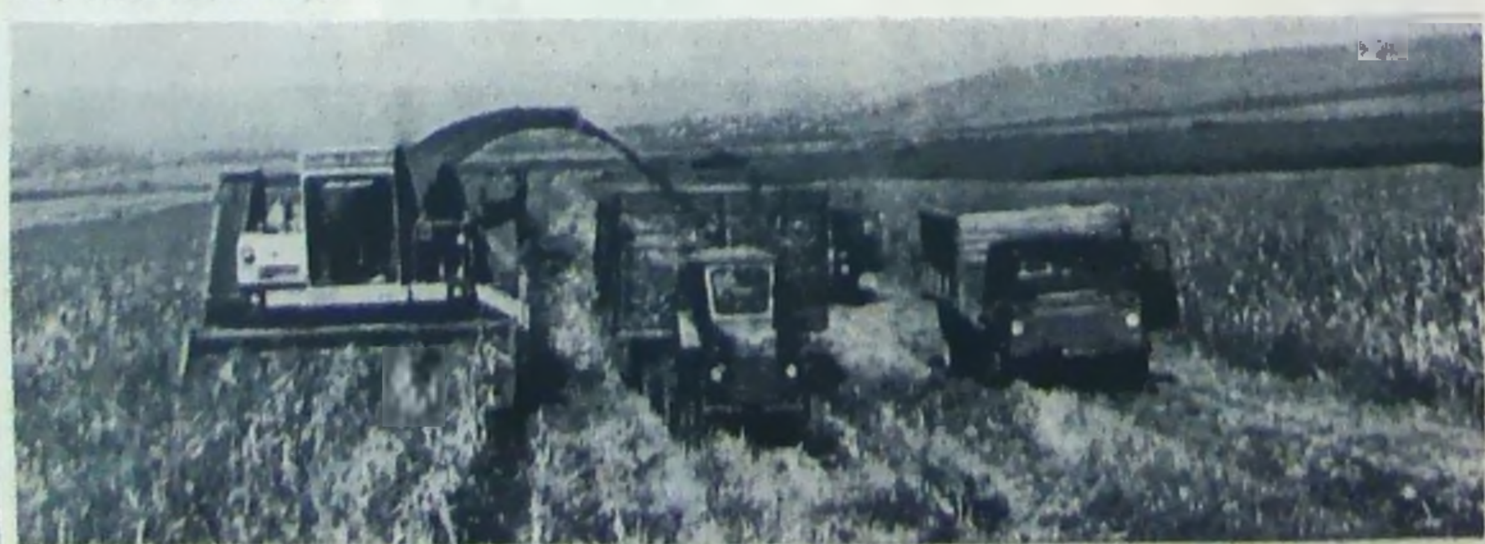
ПланагIа йохка йоагIараш 1150 тонн йолаш паччахьалкхенга 1250 тонн хьажкIаш йохка лерхIаш ба совхоза механизатораш. ХIаьта хIанзале 200 тонн дIачу а енай.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: 1. (аьрдехьара аьттехьа) совхоза хьажкIаш кхееш вола звеньевой Нальгиев Iусмани комбайнер Экажев Мувсаи раьза ба шоай хьажкIашта.

2. Звеньевой Нальгиев Iусмана кхай тIара хьувкъам чуэцаш йоалл «Херсонец-200» яха Экажев Мувсас лелаю комбайн.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

18 декабре — Коммунистически субботник

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРГДА

СССР хьаль 60 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дIайоладаь инициатива чIоагIа раьза хиина къал а лаьца, из ди хьинаречи къахьегамца белгалданкхара доцкий социалистически декхараш тIайийцад Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха.

«ЦIечу поаттадийнахьа» [illegible] хьинари нисй кхо да беш болх беш хургва предприятера 870 саг. Царех 420 болхло массаларча шоай балла моттигашка къахьегаш хургва. [illegible]

[illegible]

Ь. ДОТМАРЗИЕВ

ПАТРИОТАШИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШИ ХЬАЛКХЕБАРА НАЬКЪАШ

Селхан г. Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце ший болх чакхбаьккхар 26-ча октябре дIайоладенната Советски Социалистически Республикий Союз хьаль 60 шу дизарах болча КПСС ЦК соцамга хьежжа «Кагирхой патриотически интернациональни уйла йолаш хьалкхебар» яхача темах хиннача Iилма-практически регинональни конференце.

Из хьагулльай ВЛКСМ ЦК-чен СССР педагогически Iилмай Академи кагирхой коммунистически уйла йолаш хьалкхебара Iилма тохкамашта, проблемашта координаци ера йолча общественни советой, комсомола Нохч-ГIалгIай обкомой, «Знание» яхача республикански общества.

Конференце дакъа лоацаш бар Москвера, Къулбаседа Кавказа автономни республикай, областий кхычахьара Iилмай болхлой, партийни, комсомольски органий бехктокхамо балхахой, Нохч-ГIалгIайчен комсомольски актив.

Хьашашка а гулбеннарашка а моаршал а хоатташ, конференце болх дакъала а бувцаш, конференця хьайийллар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Пленарни заседане хьалхарча дийнахьа «Социалистически интернационализма вахар чIоагIдеш бола низ» яха доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бузуртанова. Исторически Iилмай доктора, РСФСР Iилма заслуженни деятела В. Н. Увачана ший доклад хетайир Коммунистически партен советски халкъен турпалча традицеш тIа кагирхошта интернациональни патриотически кхетам балара. «Интернациональни атеистически кхетам балар цхьана леладар» — иштта яр Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова доклада тема. Къулбаседа Кавказа большевикий вахарен балхен масалаш тIа кагирхой интернационализмаи патриотизмаи уйла йолаш хьалкхебарах дийцар исторически Iилмай кандидата, РСФСР культура заслуженни балхахочо А. И. Мельчина «ВЛКСМ XIX съезда решенешка хьежжа кагирхошта патриотически интернациональни кхетам лург пхьйна леладелга Iалашдара комсомольски организацешна беш болча балхах» дийцар комсомола Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретаро Г. Х. Эльмурзаева. Исторически Iилмай доктора, Къулбаседа-ХIирий университета профессора М. И. Гиоева доклада тема — «Къулбаседа Кавказа халкъий вежарешта дола доттагIала чIоагIдара исторически овлаши хIанзара процессаши». «Нохч-ГIалгIайче ший доламагIа Россеха юкъелара исторически лоархIам — кагирхой халкъий доттагIала уйла йолаш хьалкхебара лоархIаме гIулакх» — иштта яр исторически Iилмай доктора, Нохч-ГIалгIай университета профессора В. В. Виноградова яь доклад. Исторически Iилмай кандидата, КПСС Дагестански обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе А. К. Алиева ший къамаьл хетадир «Пачхьалкхан антикоммунизмана гIулакх деш» яхача темана СССР халкъий доттагIала уйла йолаш кагирхой хьалкхебара комсомола комитеташа беча балхах практиках дийцар комсомола Къулбаседа-ХIирий обкома хьалхарча секретара К. Н. Цахилова. «ТIема-патриотически кхетам балар — кагирхой Даьхе лорае кийчбар лоархIаметIара средство» яхача темах дар исторически Iилмай доктора, Ф. Э. Дзержинске цIерагIча Военни академе профессора, РСФСР Iилма заслуженни деятела М. Г. Шайдаева дааь къамаьл. ВЛКСМ Черсий-Балкхарой обкома хьалхарча секретара Х. Х. Чечевова дийцар Черсий-Балкхарой-чен комсомольски организацешъ кагирхой советски патриотизма уйла йолаш хьалкхебеш беча балхах.

27-ча октябре конференце дакъа лаьцараша секцеш бекъа а бенна бар шоай болх. Секцей болх чакхбаьккхача тIехьагIа хилар юкъера пленарни заседани.

Пленарни заседане секцей балхах хоамаш дир цар кулгалхоша.

СИХЕИ ЦIЕНЕИ

Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза ахархоша кхееча юртбоахама культураш юкъе дикна моттиг дIалоац шекара свеклаша — 650 гектар. Свеклаш боахаме кхею иттех шу да. Цу хана дена свеклаш леласраша дика Iомаяьй из кхеира технологи. Цудухьа иттлагIча пятилетке а укх цхьантIалагIча пятилетка шерашка а шоай декхарех дика лоархIа а беш хьабагIа совхоы свеклаш лелаераш.

Хаоттам во хиларах дукха халонаш нисъенналг а, во хиннабац укх шерара хьувкъам а. ХIара гектаро лу 200 центнер совгIа шекара свеклаш. ХIанз хьалкхебаь хьувкъам сихагIа чуэцара бIубеша къахьегаш боанк боахама свеклаш лелаераш. Свеклаш дIакхухьаш йола машинаш кабелам боацаш хилара новкъарло йоI а, техниках хьакхьарца пайда ийбар бахкан деташ деррига а хьувкъам чуийца [illegible] ла боахк совхоза къахьегамхой. План 1 000 тонн йолаш хIанзчехха паччахьалкхенна дIачуенна 1 201,3 тонн шекара свеклаш. ХIаьта царех 4 107 тонн дIачуенна Чагаев Имрана кулгалдеча № 4 йолча [illegible] ... летия и.

[illegible] кха продукци шекар доаккхача заводе дIакхухьаш. Шекара свеклаш сихеи цIенеи чуэцара деррига торонаш оарцагIъяьккхай бригада кхаш леладераша. Цудухьа укхаза из болх кхыча бригадашца ийсбича дукха дикагIа лел. Гуш да шекара свеклаш чуерзанра укх бригаде хьалхагIе а дика кийчбеина хилар. Пайда эц поточно-перевалочни хьесапе хьувкъам чуэцара йолча технологех. Шекара свеклаш цхьан моттиге хьасулью. Уж машинаш тIа механически погрузчикаца йотт. ЧоагIа раьза ва погрузчика тIа болх беш волча Джабраилов Хизира бригадир а, водителаш а. ХIана аьлча погрузчик еза латташ цхьаннха а моттиг ийс [illegible] дилтаац цо. Цо хьальокх Хизира ший техника бехктокхаме хеташ хьалхагIе а дика кийчъяь хилар.

Кхерь свеклаш гектара дика я. Уж хьалкхаш хIара дийнахьа кхо агрегат я кхай тIа. Дика хьабу шоай болх цу агрегаташ тIа багIача механизатораша Бадаев Рамзана, Дамиханов Салмана, Терсиев Мухьмада. [illegible]

[illegible] дола свеклай [illegible] кха дац кхай тIа. Гуш да кхаи тIара уж дIакхухьаш болча трактористаша болх дика бела.

— Юкъ тIара свеклаш дIакхухьаш йола техника кхыча бригадашка санна летта беха товаш яц тхона а, — яхаш дуц Чагаев Имрана — Цхьабакъда, бригадана свеклаш чуйра [illegible] баьххача «Сельхозтехника» трактористаша хьинар кхо а ца деш къахьоар бахьан дола свеклаш [illegible] кхай тIара дIалла [illegible] доал тха. Царна юкъе къахьеста дика болх беш ба трактористаш Катаев Ватея Шариев Хусейн. Шоай тракторашта тIехьа [illegible] хIара дийнахьа 9—10 рейс ю.

Ерригеа а 169 гектара тIа кхею бригадо шекара свеклаш. [illegible]

[illegible]

Х. ШАДИЕВ

Хьайбаш меца дусаргдац

[illegible]

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЛАЬРХIАР ДИЗЗА КХОАЧАШ А ДЕШ

КПСС XXVI съезда 1990 шерага кхачалца йола Кхачан программа тlанийцача КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъелга партийни организацешка кlоаргга дувцаш дола дош а хиина дlаяттар. Цу хана кертгера уйла тlайокхийтар производственни коллективаша цхьайтталагlча пятилетка юбилейни шера планаш хаданеш кхоачашъяра.

Доаlар дизза хьадехаш, корта бола, шоаш шоашта а критика еш къамаьл хилар укх деношка района кертерча промышленни предприяте — Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача завода отчетно-хоржамий партийни собране. Цига доклад лъча партбюро секретара С. Муталиева анализ йир отчетни юкъагlа партийни организаце баьча балха, хьагучадаьхар партбюро балха тlара кхоачамбоацараш, карари дуалийтараш. Масала, цо белгалдаьккхар, Гlалгlайчен машиностроене дукхаьашхарьяр — «Электроинструмент» яха завод республика индустре мугlарашта юкъе яха хилар. Ше болх бе йолаеннача хьалхарча деношке а дена завода коллектив дика лоархlаю пачхаьалкхен планех дадаеесхи.

Партийни организаце шин балха тlа хьалхле леладьйй парте XXVI съезда, ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешца, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлашкара хьаноагlача выводашца. 78 КПСС члени итт кандидати чулоацача бархl цеховой партийни организацехи бархl партийни группахи латт завода партийни организаци.

Лохехьара партийни ячейкаш болхлой коллективашта юкъе, производства хьалхарча юхьагашка хиннай. Цар юкъарча доацаш влияни яй парте боацараш та, дика мел дола гlулакхаш дlадоладераш уж хиннай.

Партийни организаце болх мишта баьб теттара дика хьахьеккар цеховой партийни организацешкеи партгруппашкеи хиннача отчетни собранеша. Дика вlаштlехьаъльха, коммунисташа хьинаре даькъа доацаш чакхъяьлар партийни собранеш сборочни цехе (секретарь нов. Аушева), инструментальни участке (секретарь нов. Халгуева), энергетически отделе (секретарь нов. Баихаева). Цига ма дарра гучахьа дийцар коммунисташ мишта баьхаб а къа мишта хьийгад а. Парте чухьара вахари производственни гlулакхаши гlоадари тlеерзаль мероприятеш уттаьй. Кlезигдукха мело чакхъьлинай уж-жамо йола коммунистий собранеш заводоуправлене, литейно - прессови цехе, технически тlахьожама отделе. Шоаи тарлучу.1 эсалагlа болх баьб отчет еча юкъагlа партийни организаце секретара М. Гиэатулина, партгруппорго З. Осканова. Дlахо йодача хана цар шоашта йоаггlаш йола выводаш а яь. чlоагlъерза аьнна хет сона шоай коллективашка вахара ерригача оагlошта коммунисташа еш йола влияни.

Партийнашта кхетам баlара гlулакха къаьстта лоархlаме я собрани. Коммунистий гlулакхаш хьахьокхаш дола ший тайпара кизги да из Кхетам балара бокъонца йола школа я собрани.

Партийни бюрос кийч а яь чакхъьлккхаш итт юкъара партийни собрани. Цига уттта а деш дийцад идейно-политически, организационно - партийни, кхьдола дешаш. Масала, «1981 шера завода производственно-финансови гlулакхий итогаши 1982 шерара декхараши», «Интернациональни атеистически кхетам балара гlулакх малагlча хьала дlа да а из тоазара де дезараш а», «КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума итогаши Кхачан программа хьакьехьа новкъоста Л. И. Брежнева доклада тlара хьадоагlаш дола партийни организаце декхараши».

Лаьрхlа уйла а яь кийчъеши чакхйоахаши хиннай партийни собранеш. Уж кийчъеча доагlаш дола дакъа лаьцад. чакхйоахача хаьханиахьа хьа а пхьб коммунисташ А. Котиев, Б. Гагиев, С. Черных, Ю. Сергеев, Т. Халгуев. М. Парчиева, Л. Сагов, дукха кхыбараш. Цхьабакъда, партсобранешка йист а ца хулаш lадда баьгlераш, балха новкъарле еш дола хlамаш хьоахаде безам боацаш е ца ловш бараш а болаш ба. Царех ба, масала, № 43 йолча цехера Л. Аушева, А. Аралиева, ремонтно - механически участкера Л. Борщевский, централни заводской лабораторера Л. Местоева, Л. Погорова, механически цехера — А. Муталиев.

Партийни собранешкеи партийни бюро заседанешкеи гlеттадаьд принципиальни дешаш: критикеи самокритикеи дегlайоаше гlийртаб бlарчча хьанийцача дика решенеш тlанийнй. Цхьабакъда, шеко йоацаш, дукха а бокхагlа пайда баьнна хургбар царех, нагахьа санна тlанийеш йола решенеш мишта кхоачашъю лараlеи хаи-хаиахьеи хьийна хиннабаларе.

КПСС беррига членашта тlадехк массазара а цкъара а партийни гlулакхаш. Цу дешо лакхбу цар бехктокхам, завода коллективо кхоачашдеча гlулакхех шоай а даькъа доалдига хойт. Партийни бюро беррига болх вахаидейни влияни яра, коммунисти шийгара гойтача дикача гlулакхашца яйха бувзабенна болча агитационно-пропагандистски балхах пайда дукхагlа хилийтара тlаберлабьь хиннай. Пропагандисташа А. Оздоеви, Б. Тимурзиева, Ю. Шадиева, Х. Тамасханова чlоагlа уйла тlайохийт политически экономически образоване системерча занятешта кийчо яра. Дешаро чулаьцараш верригаш а 800 сиг ва.

Завода партбюро балхо гlо ду болхлойи гlулакхерчо наьхен къахьегама толамашта. Аьлча кхоачам ба, пятилетка шоллагlча шера тlанийца хиина социалистически декхараш 22 бригадо кхоачашдаь хилар. Къахьегама овсарле лакхъяро ийс бетта план 109 процент кхоачашъяьй. Болх беча цхьаннена лаьрхlача юкъера алапи 174,9 сом да, 1980 шераца ийседича 8 процент лаккхденнад из.

Пренешка къамаьлаш лаьча коммунисташа механически цеха начальника А. Шакриева, слесара - сборщицас Л. Балхаевас, слесара - инструментальщика Т. Халгуева, № 43 йолча цеха токарий бригадира, СССР Лакхехьарча Совета депутата М. Дзармотова е а йоагlаш критика йир партийни организаце цхьаццадолча гlулакхашта.

Кхоачамбоацараш дlадахара, партийни болх дlахо тоабара тlеерзаль йоагlаш йола решени тlанийцар.

М. МАЛЬСАГОВ.

СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАШ ДЕГIААХАР: ФУ ДУВЦ 60 ШЕРАХ ЙОЛЧА СТАТИСТИЧЕСКИ ЦИФРАША?

СССР хьахиначул тlехьагlарча укх 60 шера союзни республикаш экономически дегlаахара темпаш вlаши ийсъеш, безам бене а терадду саго. Цар боахама дегlаахара «духалаш» дукх-дукха хиина хилар. Иштта, масала, нагахьа санна берригача мехка цу шерашка промышленни производство 183-зза тlаккхийтта дале, ард вай. Киргизе — 668-зза, Таджикистане — 628-зза, Армене — 945-зза. Казахстане — 606-зза.

Союзни советски пачхьалкхен чухь республикаш дальвача социально - экономически толамех дувцаш йола уж а кхыйола а цифраш [illegible] «Вайн планета» [illegible] Цифраши фантазии» (издани 5, дополненное) яхача статистически сборника тlа. Цу тlа [illegible] СССР [illegible] США 4,0 процент [illegible]

[illegible]

тецa — СССР хьахиина 60 шу дизарца дувзадена сборника довкха даьа мехка «чурча» статистикаца хетадаьда, хlаьта лоархlамаш хьадолагуш бола точка лаьрхlа 1922 шу ишад сборник оттадаьраша.

Советски республикаш цхьа пачхьалкхе а яь вlашагlкхеташ де лийрхlача керттерлерех цаl дар дуккхал деррига доккхийча а кагийча а кхамий юридически бокъонаш цхьатарра хургйолаш вlашии нийсъяь ца lеш, уж фактически а вlаши нийсдар. Цу планера керттера лостам хиндlаттар хьалха тlехьайиси хиина кхамьи дика йистош еха дегlайоалара нийсъяла цар экономически боарамаш вlаши нийсдар.

Из хlама дудеш иггара тlехьайисача республикашта ерригача федерацие оагlорахьара санна иштта иггара чlоагlагlа дегlаьйнача республикий оагlорахьара а новкъостал хилар баьнни [illegible] Таджикски ССР хьахиначул тlехьагlарча хьаьхьара 10 шера [illegible] процент [illegible]

[illegible]

водство дегlайоалаяр хиина lацар. дегlабоалабора юрта боахам, хlанзарча хапарча кlийлен тlа а боакхаш. Ераш а сборника тlа йоалаль тlехьарча 40 шера тракторий парка низалаш дегlаахарах йола данне: берригача мехка иттазза тlаккхийттад уж, лаьти Казахстане — 20-зза, Молдаве — 75-зза. СССР юкъе массанел тlехьагlа, 1940 шера, яьхача Прибалтийски республикашка Эстоне, Латве, Литве — йоагl-йоагlача 32,5, 73, 103-зза.

Хlаца укх сахьате вай йолаш яц тlехьайисаи эсала дегlаьяьхаи республикаш. Ерригача пхиитте а союзни республикашта характерни хlама да цар социально - экономически боарамаш чlоагlа вlаши тирга хилар. Цунца тешал ду, къаьсттадаь аьлча, халкъа образоване боарам санна болчи хьокхамо. 1926 шера бакача цаха яьча ерригсоюзни перепис а даннеех, йоазув ховш бар Украине 63,6 процент нах, Белоруссе — 59,7, хlаьта Узбекистане бацар йоазув ховш бола нах 11,6 процент мара, Таджикистане — 3,8 процент. Тlехьарча перепис а (1979 ш.) даннеех, ерригача союзни республикашка практически берригаш а йоазув ховш ба. вологбаши ш ца 99,5 процентагара 99,8 процентага кхоачаш, цу тlа а лакхера цкъеран (йоккха а йоацаш а) образоване йола граждании 58 — 72 процент ба.

Советски республикаш федерацие вlашагlкхетаро [illegible]

[illegible]

Валерий ТЕЛЕГИН (АПН).

Кхоана — комсомол хьаяь Ди

Художника Е. Ветроградова плакат. «Плакат» яха издательство.

ТАСС фотохроника.

Комсомольски организацешка

КАГИРХОЙ ЯХЬА ИТОГАШ ЯЬИ

Укх деношка ВЛКСМ обкома бюрос, «Нохч - Гlалгlайчен автономе 60 шу, нохчийи гlалгlайи шоай лоlамагlа Россеца юкъебаха 200 шу дизара — 60 хьинарча къахьегама декада» яхача дензагlа республика комсомольско - кагирхой коллективаша лоаттаьча яхьа итогаш яьй.

«НГlАССР 60 шу дизара цlерагlа йола коллектив» яха цlи лелае бокъо а луш, цу яхье котъьяннаргаш лаьрхlай шоай даькъе эггара дикагlа толамаш даьза къонабарий коллективаш. Царна юкъе а кулгалхо Е. Макаров, групкомсорг Х. Гегиев вола Гойт-Корт № 110 буруведтарий, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода кулгалхо Х. Оздоева, групкомсорг М. Мальсагова йолча слесарий-сборщиний, «Шалинский» совхоза кулгалхо В. Агаев, групкомсорг А. Бисултанов волча механизированни звеной, «Экажевский» совхоза МТФ Т. Альтемирова кулгалхо, групорг Л. Берпев вола коллективаш.

Хlаьта яхье доккхий хlамаш карагlдулараи зьинаро общественни болх барахи ВЛКСМ ЦК знан луш белгалбаьхаб къаьст-къаьста комсомольцаши кагирхойи: Ахмадов Висхан Мулдаевич — «Старогрознефть» НГДУ оператор, Белхароев Султана Савар бии — «Сагопшинский» совхоза комбайнер, Заболотнев Юрий Евгеньевич — Гудермесски локомотивни депо машинист, Дахкильгова Аюпа Хьава — Вознесенски газ накийоахача завода оператор, дукха кхыбараш.

КЪОНАБАРИИ СУББОТНИК

Дlадехача шоаттдийнахьа вай берригача мехка а санна республике а СССР 60 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник чакхдаьккхар.

Цига даькъа лоацаш вао 193,6 эзар комсомолеци кагирхой. Царех 80 эзар сагlа болчар шоай балха моттигашка къахьийгар, вокхаш городашка, юрташка лостам беш хилар.

«Цlена шоаттдийнахьа» [illegible] дика къахьийгар бlаьш йолча кагирхой коллективаша. Цар [illegible] белгальялар А. Дударова кулгалдеш йола ВЛКСМ XIX съезда цlи лелаю «Грантмаш» заводера комсомольски - кагирхой коллектив. Тракторий прицепаш вlашагlъеюча къахьегама норма цхьаи аккъзза тlехкхоачашъеш цу дийнахьа къахьегарда аьнна шоаш хьалха денна дош дизза кхоачашде карагlдаьлар цунна. «Гойт-Корт» № 67 йолча П. Стеблецова кулгалдеча комсомольско - кагирхой коллективо цу дийнахьа алаха кхоль материалаши энергии дlайоаийтаж къахьийгар, «Грознефтегаз» НГУ комсомольцашеи кагирхошеи 23 октябре СССР вlашагlъелла 60 шу дизара хетаяь аллея дlаегlар. Хlаьта «Экажевский» совхоза Нальгиев Осман керте латтача кагирхой звенос хlара гектара тlара 120 центнерал кlезигагlа а ца хулийташ ерригча хоартолаш чуийца яьхар. Малгобекски АТП С. Коттоева кулгалдеча коллективерча водителаша цу дийнахьа кходаь доагор мара дlа ца дохийташ болх бир.

Городашкарча эзараш болча кагирхоша цу дийнахьа гlо дир юрта боахама къахьегамхошта гуйран балхаш чакхдахара, производственни а культурно - бытовой а объекташ тоаль яхара. Дешархой чуийнна тиша аьшк, макулатура гулъеш, коа карта, улицашка лостам беш хилар.

Шоаш цу дийнахьа даьккха апапи пятилетка фонде дlаденнад къоначар.

КОТ МАЛАГIА ЯЬННАЙ!

Республике хlана традици а хиина дlаэттад къоначlа доаркай «Цlе косынка» [illegible] конкурс чакхйоахилга. Укх шера ийс бетта цу яхье даькъа лоацаш хиннарашта фу карагlдаьннад хьежай ВЛКСМ обкома бюро.

Хьалхара моттиг яьккхай шелелабеча хlара lаттагара 4025 килограмм шура яьккхача Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза доярка Нурчиева Хьава Абдурахмановнас. Цунна иштта еннай «Дошо кулгаш дола мастер» яха ВЛКСМ ЦК знаки маьхера соагlати.

Шоллагlа моттиг яьккхай Шелковской района «Красный пахарь» колхоза къонача доярка Шамсадова Тумишас. Цун къонтам хlара lаттагара 3986 килограмм шура ба. Iу мишанна еннай «Пятилетка къона гвардеец» [illegible] ВЛКСМ ЦК знаки ВЛКСМ обкома Сийнен грамотах. Цул вlаьзи га тlехьайисай кхоалагlча моттиг йола Гудермесски района «Джалка» совхоза доярка Хангараева Таньаш. Цо лелабеча хlара lаттагара 3955 килограмм шура еннай. Из а белгальъяннай [illegible] сов тlаташ луш.

Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гlонча а денала резерв а, коммунизм хьалъеча къонабарий хьалха латта отряд!

(КПСС ЦК Призывашкара)

КАГИРХОЙ ЭЗДИЙ ГIУЛАКХАШ

Соахкe а дена СССР вlашагlъелла 60 шу дизара, Нохч - Гlалгlайчен автономи хьаль 60 шу, нохчийи гlалгlайи шоай лоlамагlа Россеца юкъебаха 200 шу дизара дахa ма доагlара накъадахара кийчо е болабелар Назрановски района комсомольцаши кагирхойи. Даьй революционни, тlема, къахьегама эздийча традицешта тешаме болча цар шоаш болх беча, дешича тlехдика хьокхамаш дахар дукхьа доккхий декхараш тlаийцар шоашта. Къахьегама совгlаташца юбилейнта накъабахара яхь дlайолайир завода цехашка, кхашка, фермашка, дешара заведенешка.

Районе дика йовзаш я ВЛКСМ XVIII съезда цlерагlа йола Назрановски трикотажни фабрика цхьоалагlча конвейера коллектив. Уж бар дуккхашха «НГlАССР 60 шу дизара — 60 ударни декада» яхача денизагlа районе а республике а яхь йоаржальраш. Цар инициатива, мога я ль хьалльоцар ВЛКСМ Нохч - Гlалгlай обкома бюрос. Цо тlадиллар массанахьа цу лоэунгахьа шерра яхь йоаржаелга. Цу болама юкъебаха къахьегаш хиннарий балха гlулакхаш мишта лел хьожаш хаддаца тlахьожам лоаттабеш хилар республикански а районии а комсомольски организацеш.

Хlаьта шоаш дlадоладаь гlулакх толаме чакхдаккха карагlдаьннад конвейера коллективана Хlана Муцольгова Лила керте латтачеи Ажигова Люба групкомсорг йолчеи цу мехкарий коллективана укх деношка вай республика цlей делдеш хиннача хана юбилейни грамота еннай.

Укх тlеххьарча шерашка лаим лхар санна района комсомольско - кагирхой коллективашта юкъе хьалха латташ хьайоагlа Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода Пиаркиев Мустафас кулгалдуи групкомсорг Пиаркиев Мухьмад волеи бригада. Цар коллективо шоай балха норма 160—180 процент тlехкхоачашъю. Из бахьан долаш укх шера ма бетта ВЛКСМ XIX съезд болх беш йолча деношка кхаь шера заданеш кхоачашъяль боала аьттув баьлар цар.

Юбилейни шера комсомольско - кагирхой керда коллективаш вlашагlйохкара. Цар болх дикагlа вlаштlехьбаккхара чlоагlа хьинар тlаахийгад комсомола райкомо а юххьанцарча организацеша а Соахка районе цу тайпара цхьайтта коллектив мара ацар, хlаьта уж кертерча даькъе промышленностен юрта боахамеи хьаль а ир. Хlаьта хlана уж районе ткъаь алхийтта я. Кагирхой коллективаш вlашагlъехкай транспорте, торговле, кхьча доакъошка.

Оаха довзхал ду цу коллективашка шоацкара дика масал гойтача, моллагlа пайдане инициатива хьахула юхьие латтача, общественни декхараш кхоачаш хоамчашдеча бlаьш болча тхоай балха - дикача комсомольцех, къоначарча коммунистех. Царех ва «Электроинструмент» завода токарь Халгуев Тlахlир, швея-моторист ка Дарчиева Дида, тракторист Бодаев Мухьмад, «40 лет Октября» совхоза механизатор Зурабов Ахьмад, «Ачалукский» совхоза доярка Беппиева Лида, кхыбараш.

Районни комсомольски организаци ди тlехьа чlоагlдуш

йоагlа. Цунга хьежжа йоккхагlа хулаш боахама а культура а дешаш къестадеча цар еш йола влияни. Соахкара отчетно-хоржамий конференци хинначул тlехьагlа 900 комсомолец тlаккхийттая районе. Хьалха цхьайоача школашка дегlаахара йоккха бала яле а комсомольски организацеш геттара эlамига яр. Цу тайпара ледарло еш яр Сурхотlара педколледжай а кагий нах а Хlана гlулакх хунцалуш доагlа укхаза. Хlана цар комсомольски организаци кхоаттъа сагал тlехъяьннай. Бакъда, нох кхоачамбаь lе йиш йолаш дац тхо. Дlахо йодача хана а тlатlертта болх бе безаргба цу хьакъехьа.

Хоиш да, дийша баьлча цу шере а берригача кагирхой пулашкеи техникумашкеи деша отта вlашlехьдоалаш ца хилар. Тlаккха лоархlаме да шоай города, юрта йолча производстваца уж дlагарбала гlерташ хилар. Цу даькъе белгала болх беш хиннай ВЛКСМ райком а юххьанцара комсомольски организацеш а, къаьстта укх шера май бетта парте ЦК Пленум хиначул тlехьагlа, цига тlанийна Кхачан программа кхоачашъяра доши дийцачул тlехьагlа. Юрта боахаме, къаьстта хьайбаш леладеча фермашка къахьегара кагий нахи мехкарийи дукхагlа юкъеоазара тхона дикка дакъа тlадужаден дар районо дулхи шурен аьккхара даькъе шийгара дlайолаль керда маьхера инициатива а.

Иштта, укх шера шоаш школе дийша боаллане а берригаш цхьана ферме балха бахар Барсукински юкъерча школа цхьан классера йоlигаш.

Юбилейни шера ший хьалла лостам болаш бе гlийртад тхо кагирхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара беш бола болх. Къаьстта дукха хиннад тха укх шера вlашагlкхетараш Къулбаседа - Хlирий АССР Пригородни районерча кагийча нахацеи мехкарашцеи. Царна цхьана чакхйоах тайп - тайпара мероприятеш Сийлен моттигашка гlолла цхьана походаш яьй. Хlаьта цу тайпара вlа шагlкхетар хургда кхоана а Фуртовга Ахриев Гlапура оттадаь памятник долча. Укхаза гулургба шиина а республикера кхаь поахаленах бола нах. Торжественни хьале пионерашта, комсомольцашта дlанийдергба дешархой. Уж даккъала бувцаш ловш боаккхаши хургба тlема, къахьегама ветеранаш. Цу деррига чlоагlду халкъий доттагlал, бераш шоай даьй сийленна гlулакхашта мотlахьа долаш хьалкхедара гlо ду

Барт болаш чакхдаьккхаш районе 23 октябре СССР 60 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни субботник а. Цига даькъа лоацаш бир беррига хlана бац аьнна бола кагирхой, шоашта юкъе ворхl [illegible] гlа комсомолец а волаш. Цу дийнахьа даьккха 3,1 эзар сом ахча пятилетка фонде дахийтар цар

Мехка сийлен юбилей дагlахадахара еш [illegible] кийча да тlехьа шерагlа ярбаш [illegible] районе. Къахьегама вахара латтарашта юкъе [illegible] бlаьхахи да кагирхой а.

М. ТУМГАЕВ.

ВЛКСМ Назрановски райкома хьалхагlа секретарь.

ТОЛАМА МАХ

«Трансмаш» яхача Грозненски заводе [illegible] я Дударов Адама кулгалду слесарий-сборщиний комплексни бригада. Укхаза хоа моллагlа а цlей дездеча къахьегама толамаш ца доахаш из комсомольско - кагирхой бригада накъайоагlаш йоацилга. Хьалхагlба вай бригада биографенара дуккхал [illegible]. Ленински комсомола XIX съезда сийна планал совгlа 30 тракторий прицеп арахийцай къоначи коллектив. Республика юбилейни деддеш дола деноi хьатlаоттаденьа юрта боахамашта заданел тlех иттаи прицепаш дlахьийтаl).

Тайжа тата хоа завода корпусашкара Боккхача тхоппа кlал гlолла шортта кхест конвейер. Цхьабакъда, массанеца а дика хоа 15 минут массала яьлча конвейера тlара цlена тракторий прицеп lоаргlйола. Дукха ка ялалехьа басараша кхоагаль, потребителашна дlакхоачарьй из.

Конвейер конвейер я. Цунна бегаш бе йиш яц. Халдаьна бола беча цо нахагара дlалех хlаране ший операци гоа ца еш, нийсса чакхйоахилга, массане а цхьана бувзам хулилга. Укхаза цхьаннахьа ца хулача бесса чlоагlа а тешаме я хила беза доттагlгlуи балам. Иштта хиларо коллектива барт тоабу, хьалхашка латта декхараш кхоачашде ниэ lу.

Комплексни бригада кулгалдеш вола Дударов Адам дукха ха яьнна вац къона вале а, дикка балха опыт я цун. Бригадах лаьца из дувца воламелча кlезиг - дукха цецдаьлар со. Новкъостий хеста а ца беш, царех цхьаннех бехк а боаккхаш дlадоладир цо къамаьл. Слесарь - сборщик вола С Яхачунга дукха ладувгlаш вацар. Доша кулгаш да ала мегаргдолаш дика бора цо болх. Хlаьта а балхара дlаваккхавза валийзар ва. Бригада совето цуницара къаьстта лаьрхlар. Халахете а, из доагlаш даь хlама дар Новкъосташа аьлар цун кlезигдукха а яхь хете, тоалургва из ше цхьаь а виса уйла йича.

Массехк ди даьлча С. латтар завода хоа наlарий хьалхашка цlена лаьша чокъ а йолаш, товш дола барткьа а тlадувхаш. Чlоагlа дайхар цо новкъосташкара ше балха юхаlдаьшиета. Дуа баьр шийгара кхы гlалат бlаргадантаргдац, аьнна.

Ше кулгалдеча коллективах лаьца але дика доа долаш вацар Адам коллектива къахьегама дисциплина [illegible] нача хана. Эггара тьалкха белгаlдаьхха лалагlа хьинаре къахьегаш хиннача комсомольско - кагирхой бригадах ВЛКСМ XIX съезда цlи тийса хилар. Из доьхха сна да. Хlаьта коллектив барт болаш, новкъостий шоайна гlо новкъостал деш хилар хьакоккхаш дуккха дувца йиш я. Масала, l. Шайзулиеи А. Статиеи цаlи ахи норма кхоачаш а еш, болх баьб бlаргча кlира шоай новкъост вамогаш хилча. Ай, фу дус хlара дийнахьа балха тlа ийсе ца ва? Моллагlа халонаш дуккха эттача а, уж эшаде могаргдолаш я кагирхой коллектив

Закон а хиина дlаэттад укхаза цаl конвейера тlа мел йола операци lомa ца йича коллектива валла член лархlа бокъо ца хулча. Цу дукха керда бахха [illegible] ма хула сихагlа балхах кхета гlерташ хул [illegible] новкъостал деш, опыт [illegible] душ ца дуккхача [illegible] [illegible] болх беш вола А. А. Шевцов, Г. Г. Чернов, бригадир ше, кхыбараш.

Даьхаш кхоачамбаь ца Е[illegible] — къонача [illegible] Уж кхача [illegible]

[illegible]

А. ВАСИЛЬЕВ

Украински ССР. [illegible]

[illegible]

ДОШ ЧIОАГIА ДА

Грозненски швейно-производственни объединене хIамаш тегараша ханал кхо кIира хьалха кхочаллъьнй шйс бетта план.

Яхье даим хьалха латташ хьабоагIа Сержантова Зоя Константиновна керте латтача цхьоалгIчен Жильцова Раиса Константиновнас кулгалдеча шоллагIчен участкай хIамаш тегараш. ХIанзале 1983 шера чотагIа къахьегаш бола болхлой дукха ба цу участкай коллективашка. Царех цаI я производства ветеран швея-мотористка Печенюк Любовь Ивановна. Ше укхаза къахьегача дукхача шерашка цIаккха нийсълийтаац цо шин производственни декхараш кхоачаш ца деш йола моттиг. даим а дикен наьха бIарг хьоасташ хул цо тийга хIамаш. хIаьта керттера шин декхар лерхI производства хьалхалаттача шин балха говзал къонача болхлошта дIайовлийтар. хьинареча къахьегама уж тIахьехар.

Беза мах баьб хьинар долча швеян балха Даьхено. Цунна еннай Ленински юбилейни медаль, «Знак Почета» яха орден, сийлен грамоташ.

Любовь Ивановнас дош деннад пятилетка шин шерен ах шерен план ер шу довлехьа кхоачашъе.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Л. Печенюк.

И. ИЛИЕВА сурт.

ГIИШЛОНХОЧУН СИЙ ЛАКХА ЛОАТТАДЕШ

Ткъаь пхиъ шера гIишлойн еш ва Макшарип — ДагадоагIа сона — яхаш дага лувш цо, — из дар 1957 шера.

Цу хана воллавлар Назрани района СурхотIара дIамига саг Албогачиев Макшарип гIишлонхоцца цхьана штукатура говзал караерзае. 1960 шера хIанз Ахриев IIапура цIерагIа йола «Электроинструмент» яхача завода цехий, административни здание корпусаш хьалйоттача хьинаре дакъа лаьцар Макшарипа. Цу хана из завод Iоюллаш мара яцар.

Штукатурни балхаш тIехьдика деш хиларца белгалвоаьлар из цига. Дукха ха ялале цунна лу пхелагIа разряд.

Шийна ховчох кхоачамбаь Iеш оамал хинна яц Албогачиева цIаккха а, с хьалхагIа, балха говзал эггара хьалха караерзиеча хана а, с хIанз а бархI тайпа говзал кара ер доаь, шин балха вокхха говзанча хиначул тIехьагIа а.

Из даим лакхъеш хьаренав шин балха квалификаци, иштта цо из хьалех ше кулгалдеча 15 сагах латтача бригада хIара сагагара.

1962 шера Албогачиев Макшарип Назранерча № 432 йолча дIаюха делача механизированни колонне 2-ча разряда каменщик волаш балха дIаваь. Дукха да цо дакъа лоацаш тахан арча г. Назрани, цу хана наггахьа мара вIаштIара даь цIенош ца хиначa станице хьалъяь гIишлош.

Цигга сар цунна каменщика 5-гIа разряд а. ХIаьта 1972 шера деш из хьинар долча гIишлошъер г. Грознерча «Грозтрубопроводстрой» яхача треста чуйоагIача шоллагIча СМУ комплексни бригада бригадир волаш болх беш хьавоагIа. 15 сагах латташ я Макшарипа бригада. Дукхача къамех бола нах ба уж. Царех ба каменщикаш Аушев Хьусен, Богатырев Iаддал-Керим, Аушева Хьусена Асмаl, Базилян Хачатур. Ефимов Петр Степанович, иштта кьибараш. Цхьан цIен делал санна къахьегаш ба уж.

Бригадерча хIара болхлочун шинь-кхоъ смежни профессий я. Масала Картоев Асхьаба плотника, каменщика, штукатура говзалаш Iомаьй. ХIаьта Аушева Асмаlас каменщика, изолировщика, штукатура говзалаш караерзаьй.

— Тха СМУ меттел ерригача тресте а чIоагIа довзаш саг ва Албогачиев Макшарип, шин балха вокхха говзанча хиларах тарр, — яхаш дувш сона СМУ-2 прораба Ахмадов Iумара.

Вай республике дуккхача моттигашка хинна Макшарип лоархIаме гIишлой объекташ хьалъеш.

1980 шера сихха хьальяь яккха сааш ер Урус Мартанера больнични комплекс. Масех шера хьалъеш латташ йистеьккха бовлаш бацар цига из болх беш хинна нах. — ТIаккха Албогачиев Макшарипа бригада хьожанир оаха цига. — яхаш дувш Ахмадова. ДIаьвлча саг тешаргбоацача юкъагIа больница здание хьалъянь а яьккха комиссе «тIехдика» оценка луш дIайцар из. Из толам бахарах Нохч - ГIалгIай урахIенои министерства цIерагIа 1000 сом премий елар Албогачиева кулгалдеча комплексни бригадана.

— ТIаккха дагайоагIийн хьона укх шера май бетта хинна хьажар-конкурс, — цунах лаьце дувцал Макшарип, — аьле тха къамаьла юкъе воагIа Албогачиев Макшарипа болх беча участка мастер Саламов Шарапу. — Кхы белгалдьина хIама я дацар, — оал юхвозалуш Макшарипа. Хьажара - конкурсе хьалхара моттиг яьккхар тха бригада.

ХIаьта ше ма дарра из сона дийцар «Грозтрубопроводстрой» треста чуйоагIача шоллагIча СМУ начальника Тарамов Оалхазара. — Укх шера май бетта вай республике дIайихьар Грозненски аэропорт хьалъеча «дикагIа вола гIишлонхо» яха цIи яккхара тIехьара хьажар конкурс. Республика массайолча гIишлой организацешкара хIана яц аьнна бригадаш яр цига. Ерригаш а 28 яр. Хьалхара моттиг яьккхар Албогачиев Макшарипа. Цига бригадана елар парте Грозненски городской комитета Сийлен грамота а ахчан совгIат а. Макшарипа делар пхьарсагIа доалладу сахьати 150 сом премий.

Ала делаш да вай республика юбилейнита сийленца ийъавахар дукха Албогачиев Макшарипа бригадо тIайийа хинна лаьхара социалистически декхараш толаме кхоачашдеь хилар. Пиллача хана ихьа бутти ах бутти хьалха хьалдаь а дьаккха нах чухоьна мара ца белаш комиссега дIаледар бригадо 25 квартира йола цIа. Комиссе «тIехдика» оценка елар цар баьча балха.

ХIана уж ба г. Грозне Маяковски цIерагIча городоке 15 квартира чуйолча пхеда вIаштIара даь цIа хьалдотташ. Шин сменагIа бу цига болх. Со цига нийсвеннача дийнахьа хьалхарча смене болх а баь салоIаш общежите вар Албогачиев Макшарип. Со дIачуваьлча сихвенна хIамаш тIаоавхаш воллар из. — Тха смене болча болхлоша дIамига ледарло яьй. Совбьнна юхебиса маркхал яьнка чу битаб. Из хIанзе а цхьаннахьа дIа ца тарбой вIаштIехьа дац, — аьлар цо сога. Са дош ала кхелехьа араваьлар цIагIара.

— Иштта сатем боацаш саг ва-кх Макшарип, — йоах прораба Ахмадов Iумара. — ХIамаш кхом беш, хьурмат деш саг ва из. Цудухьа укх шера дIабахача ийс бетта Албогачиева бригадо гIишлой материалаш кхом беш дIаахийтарах 56 эзар сом кходанд. ХIаьта мел-д уж Албогачиева гIишлонхо волаш мел баьча балха тIа цо кходаь сомаш! Iалаьмате дукха да!

«Социалистически яхьс котваьнпар» яха пхиъ Знак л Макшарипа сина. Цунна иштта синай «За доблестный труд», «За трудовое отличие» яха медалаш.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Фермай болх тоабара йолко е», аьнна корта а болаш нолча критически корреспонденция укх шера 14 августа кепатехаяр «Сердало» газето. Цо дувцар «Малгобекский» совхоза шурий фермай гIуллакхаш укх шера юхь а талха доладенна. аьлаш. Газето къаьсга хьахьекхадар цун балхьинаш, белгалдаьхадар болх тоабара зиназ дергдоаца гIулакхаш. Цох лаьца КПСС Малгобекски горкомера хоам бу:

«Фермай болх тоабара йоакхо е», аьнна корта а болаш газето дийцараш бакъ хиннад Из шийнай КПСС ГК штабе критика нийса лаьрхIай. Заметка тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш дIа а довлаш паччахьалкхенга нийс бетта хьайбай продукташ кхокара планаш кхоачашъяйтаю йола хьдда мероприятеш чIоагIъяьй. Доахан Iалгара дахира гIулакхиш дийцад парткомий заседанешка, коммунистий собранешка.

Боахамий кулгалхоша тешам беннаб хьайбашта Iаь а нийчо яра мел дола балхаш шоай ханнахьа чакхдоахаргхилярах».

ПОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДОТТАГIИЙ ОПЫТ

ДУНАЕРА КОМБИНАТ

Боккъал хоза да Дунай Венгре къулбехьарча дакъа тIа, къаьстта а Байа яхача йоккха йоацача городa юкъера. Доккхача хьарсам чура хий шорттига дола, фаьлгаца юанча къорача хьунагIа шийла халла ник боакъхаш доалдаш сани.

Тамош хет, из шийна нийса кхы цхьаьккха йоаца, Iалана боча шийне «Байа» яха юртбоахама комбинат санна йоаца йоккхача предприятена доалдаха улл аьлча. Хин шоана а оагIоарахьара 16 эзар гектар гаргга моттиг дIалоаш цун боахамо. Хи йистера дIадоладу оахам — 12 эзар гектар. Укхаза массала а кхеду кIа, хьажкIаш, генарш. Цигарча лаьтта леладерий йоккха говзал йовзаш я берригача мехка а цун доладоелл гаьнна араха а. Укх шера а гулдаьд цига хIара гектара тIара 50 центнер кIа. Во боацаш ба генаршш сомен хьункъам а.

Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш ялат даккхара — 1300 килограмм — Канадал тIехьагIа дуненa тIа шоллагIа моттиг я Венгри. Цу даьккъе кIешига хIамаш карагIдьинадаш лаьхе хьоахаьча юртбоахама комбината. Укхаза кийн а яь, укх итт шера толаме лелаеш я хьажкIаш кхелра система. хIана байяйски система олаш хилларах йовзаш яр. Из юкъейихьай мехка бархI областерча 160 госхозе ко перативе. ХIаьта комбинат ше цу системах тешшаме пайда эцилга Iалашдеш йола головной предприяти я.

Ерригача системана ларде улл на тоъар вIаши кхоачандеш йола йиъ фактор. Царех цаI — биологически — из, да цигарча лаьттан структура теркалйина цу моттигашта дукхагIа мегаш долча фун белггалара тайпа хьахаржар. Из вIаштIехьдоахаш я предприятера лаьрхIа йола селекционни служба.

Химически факторо лерхIар — баьцовгIаш лоравеш подкормка ечен тайп-тайпарча химически средствавх рационально пайда эцилга. Цу балха юкъейоалаю лаьттан тIара тайп - тайпара техника санна иштта юртбоахама авиаце вертолеташ а. ХIанзарчун тайпарча оборудованецен приборашцен кийчъаьча комбината лабораторе хьахорж эшаш йола удобренеш. уж кхашка товса еза ханаш уттаю.

Кхы кIезигагIча лоархIаме яц къахьегама оасарде лакхъелга Iалашлеш кхачка мел ду балхаш деррига хьашия чакхдоаха йиш хулийташ йола технически фактор а. Комбинате мел эш я СЭВ а мехкашка арахеша техника Царех а, масала. К-701, МТЗ-70 яхача марьеI йола советски тракторы. ГДР-е хьаь комбайнаш, венгерски тIехьатуьса агрегаташ.

Юртбоахама оборудованеи механизмаш цхьайцадола тайпаш шин производствени мастерскешца кийчлар комбината гIойле йолаш да: масала, укхаза арахец а кепалетта тIехьатуьса агрегаташ, ялат доладу вентиляторы, приусадебни боахамашта лаьрхIа айга паршко ли конструкцеш. Юртбоахамашний цхьайола запасной оатхалаш ГДР трактораш лоаца цхьана хьаю.

Юкхера а, хетаргахьа, эггара лоархIамегIа йола фактор я толам Iалашйеш яр — дика Iомабенна специалисташ — селекционераш. агрономаш, механизатораш. Хьадла. дика уйла а еш вIаштIехьдаьккхача. йоагIаш долча материально - техническо Iалашонца чIоагIбьча къахьегамо байяйски система лелаеча берригача 160 боахамга йиш хилийтай хьажкIий хьункъам шоллал совгIа лакхбе. Укх шера боахамаша. хIара гектара тIара 100 — 120 центнер гулъян уж. ХIаьта цу методагIа кхы кIезигагIа толам боалара кхедац кIа генараш. люцерна

ХьажкIаш кхелра байяйски система йовлаш я Венгре меттел, цун доалнел араха а. Из толаме юкъекхуал Советски Сокола, Болгаре. Мексика, кхыча мехкий цхьадолча боахамашка. Молдаве, масала. из метод юкъейихьай Чадерлунга районцентра колхози лаьттай бархI бIаь гектара тIа деча балхашта. Кхаь шера берррига а лаьрхIача хьажкIий хьункъам лакхбенцаб. хIара гектара тIа 30 центнергара 72 центнерга кхоачаш.

Кховне дика я байяйски система. Цо йиш хулийт хьажкIий хьункъам лакхбара гIо деш йола хьалха латта Iилма - технически карагIдьинараш сихха юкъекхьа. Из культура кхеяра гIо деш дола керда кхоачамаш да даим лохаш.

Комбинато хьасча ерригача продукцех кхойтта процент совгIа хьайбай боахамо лу. Моттигера хьаккарч лелаю ферма — Европе эггара йоккхагIарех цаI. цхьан хиния чуоттаь кхоай укхаза 55 эзар хьакха.

Хьайбай боахама пайда алсамбалара дукхача даьккъе гIо ду шортта Iалашдаьча дикача доакьаро. Шоай доалахьарча доакьар кийчдеча заводо хIара шера арахец тIехдикача продукте 60 эзар тонн. хIаьта цун кхоллагIа дакъа кхыча йоккхийча предприятешта наьха шоай доалахьарча подсобни боахамашта аараша дохийт.

Комбината шурий ферме венгерски боарха тайпен «гольштейн фриз» вIашагIа а эаль хьахилийтача фух бола 1500 бетта етт ба. Производства боарам лакха хилар хьаькох, шера хIара Iатто юкъера лаьрхIача 5000 литр шура луш хиларо, мохк бIарчча хьайццача из хьокхам 1000 литрал тIех боацача метте.

Комбината детлоагIе я комей боахам. 900 гектар совгIа лаьтта дIалоацаш я укхала комей бешамаш. Аьттув бола Iалама хьалаш. шин тайпара микроклимат хилар бахьан долаш масеxх сортах йола комсаш кхею укхала. царех хIара шера 120 эзар гектолитр чхьагIар доакх Венгре а. Европа дуккхача мехкашка а, цу даькъе Советски Союзе а довлаш да «Медок Ноар». «Вашкунт Вальбургунди» яхараш санна дола байяйски цIеча чхьагIарий сорташ. Кlайча чхьагIарий сортех дукхагIа хоатташ да «Байан Гарилевелю». «Байян Оласризлинг» яхараш.

Сомий бешамаша дIалоаш эзар гектор гаргга. Керттерча даькъе цига кхеду «Джонатан», «Старкин», «Гольден», «Штаймаред» яха Iай буача Iажий сорташ. Кхораш, гIамгIаш, хьачаш, хIаьта иштта пайнахьа боалаш гуржий боалаш болаш а участкаш я. ХIара шера экспорте бода эзар тонн совгIа сом. ХIанз сом чуйацаш латт бешамашка. Укхазара хIара денна дукхьал Советски Союзе дIакхухьийт шиъ — кхо вагон Iажаш.

Комбината декхараштa юкъедоагIа продукци яккхар меттел, иштта из чакхьякхар а шоай тикашка гIолла йокхар а. Шоай тайпара го боахаш да уж хIамаш: кха — чанхйоаха цех — ааархо.

Юрий БАРАНОВ, АПН соб. корр.

Будапешт — Байя.

ШашагIехийтта Штаташ ихераме долча тайпара «Гергаш эгадела» социйташ яц. доалол арахьара агрессивни авантюраш е кийчлуш я. Пентагона хьежа деш дола Iалаьмате дукха ахча американски позицешна дIаухийт стратегически ракетно-ядерни низий деррига тайпаш дебадарга. шоай ВМС хин кIала дола гIема кемаш дукхагIа хилийтарга, моллагIа дараш санна дола герзашцара низаш чIоагIдарга. Перендски заливе а кхыча дунен стратегически лоархIамеча регионашка а США тIема низаш лоаттадар чIоагIдарга.

СУРТА ТIА: укх тайпарча тIема-транспортни самолеташца дIакхувл американски салтий дукха мехкаьтта доаллача Перендски заливе.

ТАСС фотохроника.

Чехословане дуккхача областашка хо — мехка юртбоахама лоархIамегIа ярех культура. — чуэца доладаьд. Дуккхача шерашка республика лаьтта леладерана доккхий хьункъамаш кхеду цу культура. ХIанз кхишка болх беш я 550 хо чуэцаш йола комбайнаш, кхыйола лакха оасарле йола техника.

Чехословаки хо лархIа а доагIаш дунен рынкашка дикала эталон лоархIаш да Итташ долла меллашкарча йиш доаккхараша лакхарча сортех доли йиш доаккхаш цунах пайда эц. цудухьа Чехословане деррига доаккхача хонах яханел совгIа дар экспортагIа 70 мехка дIаухийт.

СУРТА ТIА: Пратера студенташ хо чуэцаца Къулбаседа Чехерча Коветоиш яхача юртбоахама кооперативе болх беш ба.

ЧТК—ТАСС сурт.

Социализма мехкашкара

ШАШАДЕ ГУРАХЬА

Шашаде яхача юртара юртабоахама кооператив — Венгре эггара хьалха латтача боахамех цаI. Дукхьала чакхдаьннача шера 200 миллион форинтата кхаьчар пуш цIена пайда. Укх шера, лерхIаш ла, из дикка лакхагIа хургба аьнна. Геттара дика хиннад кIа — гектара тIара 45 центнер, хьажкIаш — 75 центнер. Лакха хинна из Iеш стабильни а я хьайбаш леладарой кoa тIарча оалхазарашен тела доход. Хувца ца луш керте латт боахама коммунист Дьердь Цинцок.

ДIаболабелар кооператораш дIаммигача хIамангара. Цаккха я дицлац Дьердана 1951 шера 20 август, шеи кхыча кьеча нйс ахархочоя вIашагI а кхийтта кооператив е лаьрхIа ди. Деррига итт гектар лаьтта. цхьа говр. цхьа етт — из бар цар цу хана хинна берригa боахам. Дага а хила йишъярий цу хана цунна, ниткъа мара деша а ялде а ца хоаш хинача ахархоех ваьннача дIамигача сага, ше хьалхагIа «Цlе академи» а йоаккхаргья, тIаккха, университет а яьккха, мехка эггара йоккхагIа йолча кооперативех цхьанне председатель а хургна аьнна?

Пхи эзар гектар совгIа да хIанз боахама лаьтта. Къахьегаш ва укхаза алх хьар гаргга саг. шн миллиарда форинта маьха я цар шера йоакхха продукци.

Мишта даьхад коллективо села доккхий толамаш? Масала кьайле йолаш я боахам лелабара шашадски метод? Тхоаш вIашагIехийттача хана цу хьакъехьа дувцар дийхар ая Дьердь Цинцокагара.

— Тха яр санна лакха рентабельность йолаш кооперативаш кIезига яц Венгре. — аьле дIаиолалу из. — Цхьа байъда. оаха болх беш дола хьалаш дикагIдарех да ала йиш йолаш дац. Лаьтта дика дац тха. Боахам Будапешта юххе ба. Столица йистоша тIа-тIа чIоагIагIа готтду тхо. Кхаш тIатохилгах дунца а йиш яц. Дицдалийта йиш йолаш дац тха кооперативе къахьегаш бола берригa нах, бокъонца лаьрхIача городе бахаш бола нах хилар. Дакъе, къахьегама, быта, сагIарa хьалиш городерчул IсалагIа доацаш хила деза цариа. Промышленни предприятe чул дукъха халагIа да юрта боахаме болх бе. Болх бе кхаш ка араха [illegible]

[illegible]

ча экономически кIийлевал тIа отта.

Цу тайпарча кIийленех цаI яр хьайбаш леладар. Пхи бIаь бетта етт ба боахамехь. цар лу шура шурий заводе дIанхухь чакхъяха Iаьсий ихаба дIачулу приусадебни боахамашка, царна эшаш долла доакъар в лоаттадеш. Цу наькъаца бежан дулх даккхар эггара рентабельнегIа хиннадар. Цу методах Iаьсий кхоабаш хилча Iаьсашта чудохийций дарга, уж леладарга электроэнергега дукха ахча дIаахийта дезац кооператива. Цо иш хулийт шер-шера 40—50 миллион форинт кходе.

Подсобни боахамаши кхею иштта хьаккарч бройлерий кIоригаши. Подсобни боахаме хьайбаш ихаба бе къо лу алхха - шера 2300 сахьатал кIезигагIа йоацаьа хана кооперацe лерттIа болбаьча сага.

Хьайбайн коа тIарча оалхазарийн продукци чурча рынке йода, экспорт еш дIайохийт, цу даькъе Советски Союзе а. Экспорто шера боахама лу пайда 1,5 миллион долларга кхоач.

КIезигагIа пайда луш ларх1ац укхала сомий бешамаши эилаш леладари. БIаьрччача шера городa керда баьллаараш лоаттадеш бола боккха теплични боахам ба кооператива.

Шашаде пайда ийш производствана вертикальни интеграци яра метод оалаш йолчах. Из я юртбоахама продукци кхеяр, из чакхъяьлар, дIаахийтар а чулоацаш йола цхьа процесс. Кхыча кооперативашца цхьана хьальяьй дийнахьа 60 эзар литр шура чакхйоаккхаш йола шурий завод. Укхаза хьаю сливкаш, кефир, кIолд тайп тайпара йола шурин - сомий кремаш. Цул тIехьагIа продукци дIа йохьийт гонахьарча посьолкашкарчен Будапешта чуйчен кооператива шин доахахьарча тикашка.

Сомий консерви бешамий хьункъам а иштта кооперативa шин доалахьарча консерви заводе чакхбоах. [illegible]

[illegible]

Юрий [illegible], АПН соб. корр.

[illegible]

Агропромышленни комплекс: опыти проблемаш

СИБАРЕГIЕН ЯЛАТА КА

[illegible]

Сибарегlен рузьхьни дIахо карадерзадира планаш шера. [illegible]

[illegible]

Юрий [illegible] (АПН)

ХАЛКЪА ПЕДАГОГИКА

БЕР ТІАХ АЬННЕИ НИЗ БОЛАШИ ХИЛИЙТАРА

(Чистедоалар. Доладучуьнга хьажа 23-чей 26-чей октябре арадаьллачу «Сердало» тІа).

Укх этапера ловзараш хьалхагІа деш хиннарел дикка эргадоалаш хиннад. ХІана аьлча, цу хана кхаьчача бераошта духхьал тІема гІулакхаш Іомадеш хиннад. Эггара лоархІамегІа хиннад говра тІа вагІа боккъонца Іомалулга, доалеи ца доалеи герз Іомаделга. Топ а Іадсаьнх а кхоссар, боса оагІоца гІолла урагІа хьалтІа, мухалегІа Іочухехка говр йодаш, нувра чура аьтта а аьрда а оагІора 90 градус дІа-юха верзар, 180 градус тІехьашкахьа юха вийрза топ еттар. Хехка воддашехьа а лаьтта яда тайп-тайпара хІамаш хьалъийе, тур детта, боккъонца дола герз леладе Іомабалар.

14-15 шу даьннача хана нотама урс хьакхо, корта нийса хьалаца а хьа ца бакхха а хоаш хила везаш хиннав лоаман зІамига саг 16 шераш даьнна кагий нах физически кхебара приемаш хьалхарча этапе яраш моргаш хиннай, цхьабакъда, уж практике чакхъяхара хьалаш чоалханегІа хиннад: дуккха а сихагІеи гаьнагІеи вада вийлав. Байддарех цхьабараш хехка йодача говраца болхаш хиннаб, лакхача кожоргаш тІа а латташ дехьа бийнаб сиха доагІача хих. Цу ханара халхараш тепчаш а кхувсаш даьд. Халхар деча хана боккъонца латаш волча хана санна товраши шалташи ловзаьй кагийча наха. Цу ханага кхаьчача зІамигача сага доккхача а зІамигача а хьайбанна урс хьакха а нихь нийса хьадаккха а хоаш хила дезаш хиннад. Цу хана шийтІаватІа говр а шийн герз а хиннад зІамигача сага КІаьнка 15—16 шу даьлча, гІалгІай Іаьдалагіа, шийн бкзача кхоачамца йиший воІа говр яла езаш хиннай наьна вошас совгІата.

Сийлахь-йоккха Октябрьски революци яллалца йолча хана хиннад кІаьнкаш тІемафизически кхебелга Нагахьа санна кІаьнка да велча, цІен воккхагІа из лоархІаш хиннав Ма дарра аьлча, из хиннав дезала, цІенна, боахама доал де дезар.

15—16 шу даьннача хана кхийнарех доахкаш хила дезача гІулакхашта кийчлуш хиннав зІамига саг, хІаьта цо уж дизза чакхдаьхачул тІехьагІа кхийнарг лоархІаш хиннав из. Цу гІулакха дукха ха хьалхагІа дено а тІабийрзза а кийчо еш хиннай кагийча наха, шоайла яхье а бувлаш. Цу яхьашка тохкаш хиннаб низ, надайл, денал, говра тІа вагІа а герз леладе а хар Кийчо къайлагІа еш хиннай яхьашка шоай зІамигача саго гойтаргдар «къайлаъ» доаттадаьд хІара тайпо Кхийнар лархІар — кхетам балар хинна ца Іеш, бо[illegible]ьонца общественни маІан долаш а хиннад. ХІана аьл[illegible]а, цо керттера лерхІаш хин[illegible]ар — вайнаьха кхийнарий обществаца юкъебаха йизза [illegible] якхар. Кхийнарех [illegible]архІара обрядо хьагучедаь[illegible]а ца Іеш, дегІа а кхийлад, [illegible] а даьд, эргадоахаш [illegible]а а даьд къонахчох-тІема[illegible]чох доахкаш хила дезаш [illegible]а денале гІулакхаш.

Юрто доархІаш болча [illegible]нийча наха дагабувлаш [illegible] ха яьнхачул тІехьа[illegible] тохкамаш дергдола ха [illegible]таеш хиннай хьалхагІе в. [illegible]кийнаргаш лархІара уатта[illegible] яхьашка дакъа лаца бо[illegible]йтаз хиннабаш физически [illegible] дегІавара эшшача [illegible]арамга кхача кагий нах [illegible]

Бо[illegible]хийча наьха хьалхагІа [illegible] дог теша дезаш хиннад [illegible] хьбакиха безача боккхача [illegible] дийнача балха кагий [illegible] кийча хилар. Тохкамаш [illegible] кагийча наха [illegible] цхьатарра боккъонаш [illegible] кхийна нах лоархІаш [illegible]. Ловзараш долча [illegible] хІара тайпантара сий [illegible] вола воккха саг — [illegible] хоржаш хиннав (уда[illegible] дехкар кхоачашдеча ко[illegible] кокъе. [illegible] совето [illegible] [illegible]

Говраш хохкаш хиннай естественни дуъьаленаш йолча моттигашка гІолла: урхенаш, мухалеш, аьлеш, долха хиш, кхыяраш. Цу моттигашка гІолла чакхвоалаш хилча, говрабаьрий хьисап долаш, къонахчал долаш, хало ловргйолаш, говра тІа вагІа дика хоаш хила везаш хиннав. Хьалха веначоа дала совгІаташ Іодохкаш хиннад: кувр, ферта, чокхи, палчакх, герз, кхыдараш. Говраш хехка яьнначул тІехьагІа говр хьовзаеш хиннай ДІазкхийтта говр дирст цІаьхха юха а эзе кІагора хоаеш хиннай, цул тІехьагІа тІаьнаш тІа а оттайийя, нийсса тІехьашкахьа юха а ерзайийя, цІаькха а дІаэнихийташ хиннай. Хехка йодача говра тІа нийсвелле ураотташ, тІера Іотувсалуш, юха а хьалтІатувсалуш хиннаб. Цу хана говр хьовзаю йиш лийкхай Циггача хьадага а лаьце котбаьннарашта ялли довккхаш хиннад мехкараша. ХІа аьнна из йиш йолалуш-ше говр хьувза йолалуш хиннай.

Іалаьмате дукха ха дІайозийташи чІоагІа доархІам беши хиннад тІема ловзараш тІема гІулакхашта къовсабалари. ТІема шоаш кийча хилар хьаьвоккхаш хиннад цига кагийча наха ЗІамигача сагагара дІадехаш хиннар — говра тІа дика вагІа хонлга, говр не кхача мутІахьа елга, хьаш долча тайпара топ кхосса ховлга, хехка йоддаше а говра тІехьашка лачкъилга. [illegible] тайпара «моастагІа» вувлга, кІалла нуйна дага а дІанача [illegible] дон дар, тІехьара тІаккхуча [illegible] [illegible] [illegible]

И. ДЖАМБУЛАТОВ,
Грозненски педучилища [illegible]

ДИЦЛУРГДОАЦА ВІАШАГІКХЕТАРАШ

Толамо чакхдаьннад СССР хьаяь 60 шу, НГІАССР хьаяь 60 шу, шоай лоІамагІа нохчийи гІалгІайи Россеца юкъебаха 200 шу дизара хетадаь Москве хинна Нохч-ГІалгІайчен литератураи искусстваи Деноаш. Кинофестиваль, выставкаш, концерташ, столицерча болхлошца, ІилмахоІца, студенташца, творчески интеллигенцеца хинна віашагІкхетараш — из дерригаа а боккъонца ленински халкъий доттагІал сийтош дола хІама, дуккхача къамех латтача Росси йохаргйоаца цхьоагІо, хІара халкъа культура тоаяра еш йола йоакхо санна хьахьеккхар цу Деноша.

Сурташ тІа: 1. Москверча «Россия» яхача гостиница концертни зале боккхача безамца тІаэц Нохч-ГІалгІайчен виколаш.

2. Сакъердаме віашагІкхетар хилар Нохч-ГІалгІайчен яздархой «Госкомсельхозтехника» машиностроительни парка ремонти эксплуатации яра йолча Пачахьалкхен Іилма-тохкама института болхлошца, Іилмахоша шоай республиках дийцар яздархоша, шоай стихаш, сатирически новеллаш йийшар. Царна института болх дІабовзийташ вар технически Іилмай кандидат В. В. Березников.

3. Художественни самодеятельноста юкъе дакъалоацараш ба «Станкоагрегат» яхача заводе.

З. БАТЧАЕВА сурташ.

Дунен йІовхал чулатта седкъа

БОККХАЧА безамца, дог айдаларца езийр вай республико Нохч-ГІалгІай автономе 60 шу, из шийн лоІамагІа Россеца юкъеяха 200 шу дизара юбилеи. Цу сийлахьча цІейша кхы а кхы а яхар мо, къаьгта хьагойтар мел боккха а, низ болаш а, бІайха а ба нохчийи гІалгІаи Россецара, эрсий халкъацара безам, мел чІоагІа а тешаме а да советски халкъашта юкъера доттагІал, бартцхьоагІо.

Республика культурни вахаре йоккха событи хинна дІаэттар октябрь беркъалуча деношка Москве дІадихьа Нохч-ГІалгІай АССР литературан искусстваи Деноаш. Цу Деношка дакъа лоацаш бар яздархой а царца укх мугІарий автор а.

Москва... Цига воаш хилча, массаза а дог декаш, шийн тайпара гІоздаьнна хул. ХІана тхона массанена а къаьстта деза дар Москваца віашагІкхетар, хІана аьлча, цох бІаргтоха безам хилар шие долаш, тхо дІахьокха дезаш дар вайнаьха культурана, литературана, искусствана карагІдаьнна башха-дика гІулакхаш, вешта аьлча, дІагойта дезаш дар автономи хьахиннача 60 шера вай къаман дегІадена духовни вахар. Из дар боккхача лоархІаме а бехктокхаме а декхар. Тхоах хІаране из къаьгга кхета а дора.

10 октябре итт сахьат доаллаш дІакхаьчар Москве тха «ДоттагІала цІерма шин». ЛаьгІо догІа а делхаш шийло яр ара, цхьабакъда, оаха-м зувцар из догІа а, хоалацар тхона из шелал а. Эггара сийрдагІа, эггара беркатегІа бола малх тхоашта хьежаш санна, айдена, гІоздаьнна детталора тха дегаш. Тамаш а лцар, хІана аьлча, локхаш оркестр яр, тхона накъа баьхка москвичаш бар, хьакхувдадеш ховха зизаш, еласина йовхьамаш, духьала яьхка автобусаш — шедар бІарг бузаш а хоза а дар.

Тха делегаци — еррига а ялх бІаьнцел совгІа саг вола — Іеш хилар столице эггара дикагІчарех йолча «Россия» яхача гостинице.

ЦІаккха а дицлургдац литературан искусстваи Деной доакъошхошта 12-гІа октябрь. Цу дийнахьа Іурра, йоккхий венокаш а ийца, В. И. Ленина Мавзолее дахар тхо. Ленин волча. ЦІаьхха а цІаькха а яхар мо цунца дагадала, дег тІара доагІача доккхача баркалца цун цІи якхха, цунна корта тоха.

Доккха сийдарца Іоехкар венокаш,
ДІачувоал со.
Гу из сона
Вижа уллаш...
— Сабар, когІ —
ВІалла боаца низ
чубенна,
Детталу са къона дог.
ДІачувоал со...

Гу адамаш —
Тайп-тайпара къамаш да
Цун ногашна,
Шек ца воалаш,
Аьм дог Іодулларгдарі
Цул тІехьагІа Цавоьзача
салтечун наша тІа а дахар тхо.

Делегацена керте бар КПСС ЦК член, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Бокиов, республика Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретарь М. О. Бузуртанов, кхыбараш.

Цу дийнахьа сарахьа «Россия» яхача Пачхьалкхен, центральни концертни зале чІоагІа деладарца хьадийллар Нохч-ГІалгІай АССР литературан искусстваи Деноаш. Цу минуте дена бІарчча кІира москвичашта хьалхашка лоархІаме экзамен дІалуш бар Нохч-ГІалгІайчен викалаш илланчаш, халхархой, художникаш, композитораш, яздархой. Цу экзамена доакъашхошта юкъе шийн къаьстта йоттиг дІалоацаш вар дерригача дунен тІа а вовзаш вола СССР халкъа артист Махмуд Эсамбаев.

ДЕГАШ дийлла, боккхача безамца, сий деш тІайийцар москвичаша вайнаьха литературеи искусствеи. Къаьстта белгал йоахаш йийцар цу деношка вай республика дуккхача викалий цІераш. Царех лаьца дуккхаза а яздаьд центральни а республикански а газеташа.

Къаьстта бехктокхаме хилар яздархошта 13-гІа октябрь. Цу дийнахьа РСФСР йоазонхой Союзе хилар РСФСР йоазонхой Союза правлене секретарната заседани. Цу заседане дакъа лоацаш хилар цІи хеза вола эрсий йоазонхо Бондарев Юрий, иштта безаш а бовзаш а бола яздархой, поэташ, критикаш: Гамзатов Расул, Алексин Анатолий, Исаев Егор, Михайлов Александр, Дементьев Валерий, Грибов Юрий, центральни пресса, книжни издательствай викалаш, кхыбараш. Заседани хьайийллар Бондарев Юрс. Къамаьлаш дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома культура отдела заведующе Р. А. Сайханова, Нохч-ГІалгІай АССР яздархой Союза правлене председатела, Нохч-ГІалгІайчен халкъа поэтессас Ахматова Раисас, Нохч-ГІалгІай халкъа яздархоша Боков Аьхьмада, Айдамиров Абузара. Иштта заседане къамаьлаш дир Гамзатов Расула, Исаев Егора, Михайлов Александра, Грибов Юрс, кхыбараша. Боккха теркам тІаувзаш а лоархІаме а деш дар заседане дийцарш. Цига дийцар советски литературана, Нохч-ГІалгІайчен литературана, хьатІайоагІача хана кхоачашде дезаш хІара яздархочоа хьалхашка латта доккхий бехктокхаме а декхараш, иштта а кхоачашъе а еза проблемаш Заседание белгалдаьккхар Нохч-ГІалгІайчен яздархой шоай къаьстта дола литературно-художественни журнал ца хилар.

Вай цІераш яьхарел совгІа, цу заседане дакъа лоацаш бар Нохч-ГІалгІайчен яздархой: Саидов Билал, Ведзижев Аьхьмад, Сулаев Мухьмад, Плиев Маьхьмад-Саіид, Арсанукаев Шайхи, Чебалин Евгений, Шайхиев Алвади, Рашидов Шаид.

Сарахьа литераторий Центральни цІагІа нохч-гІалгІай литературан искусстваи йоккха сайре хилар. Из дІайихьар РСФСР йоазонхой Союза правлене председатела, Ленински преме лауреата Михалков Сергей Владимировича. Цо дег тІара даькъала бийцар Нохч-ГІалгІайчен литературан искусстваи викалаш. ТІаккха къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара М. О. Бузуртанова. Цо лоацца дийцар Нохч-ГІалгІайчен историех, республико автономи хьахиннача 60 шера даьхача толамех нохчашеи гІалгІашеи шоай кхел Россеца, эрсий къамаца айхха ювлар бахьан долаш хьахиннача иразах лаьца. ЧІоагІа баркал аьлар москвичашта цар боккхача безамца вай делегаце тІаэцарах. Цул тІехьагІа яздархоша, поэташа йийшар шоай керда произведенеш. Цу сайрене дакъа лоацаш бар, вай лакхе бийцарел совгІа, эрсий поэташ — таржамхой Щипахина Людмила, Передреев Анатолий, Руганов Геннадий.

Дика чакхъяьлар из сайре.

Иштта бІайхача безамца тІайийцар яздархой «Госкомсельхозтехника» машиностроительни парка ремонти эксплуатации яра Іилма-тохкама Пачхьалкхен института болхлоша а.

Цу деношка віашагІдеттадалар хилар дуккхача московски яздархошца, издательствай болхлошца, центральни пресса викалашца.

Массехк ди даьннад Москве Нохч-ГІалгІай АССР литературан искусстваи цІей чакхдаьнна, цхьабакъда, седкъа санна ца йоаш дуккхача шерашка йоагаргья цига дакъа лоацаш хиннача хІара сага дег чу Москвас, москвичаша енна йІовхал, безам.

Москва, хьо я тха ираза
чІоагІо,
Москва, хьо я тха вахара
лард.
Тхона малх а хьа пензІнар
боагІа,
Дунен йІовхал хьа седкъа
чу латт.

ЧАХКИЕВ СаІид,
яздархо, Нохч-ГІалгІайчен Ленински комсомола преме лауреат.

●СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ВАЛХАРЧА КАГИРХОЙ ФУТБОЛ

БІаьсти дена дІахьош я производственни коллективай футбольни командаши шоайла ловзаш хьалхара моттиг яккхара Нохч-ГІалгІай чемпионат. Дикар массехк довзар мара дац.

Чемпиона цІи яккха эггара дикагІа аьттув «Нефтяника» ба. ШоллагІча моттиге йола Аргунера «Вайнах»-счет 2:1 йолаш тІехьа[illegible] ловзаре эша а яь, из дІачІоагІъелар хьалхарча моттиге. ХІанз цун 28 очко я, тІаьта «Вайнаха» 25 очко мара яц.

Вокх командай шоайла хинна віашагІкхетараш иштта чакхдаьлар: «Труд» (Карабулак) — «Спартак» — 0:1, «Старогрознефть» — «Урожай» («Пригородный» совхоз) — 2:0.

ЮРТАШКАРЧА СПОРТСМЕНИЙ ЯХЬАШ

«Урожай» яхача ДСО республикански совето чакхъяьккхар кхаь дийнахьа хинна лаптех, кроссах, гирех йола юрташкарча спортсменашта юкъера яхьаш. Цига дакъа лоацаш вар 200 совгІа саг. Цу спорта доакъоех хьалхара моттигаш йоахаш иштта дІаийсъелар районий командаш. Лаптех (маІа нах) — ДСО Шелковской райсовет, ДСО Аргунски горсовет, ДСО Наурски райсовет; кхалнаха юкъе — Сунженски район, Серноводски СХТ, Грозненски район. Кроссах хьалхара моттиг Наурерча командо яьккхар, шоллагІъяр — кооперативни техникумо, кхоалагІъяр — сунженцаша. Гирех йола яхьаш чакхъяьлар хьалхара кхо моттиг йоаккхаш е командаш иштта дІаийхелуш — Шелковской район, Серноводски СХТ, кооперативни техникум.

ПОЛУФИНАЛЬНИ ЛОВЗАРАШ

«Пригородный» яхача совхоза футбольни майда тІа хилар кагирхой Ерригсоюзни Ленински коммунистически Союза хьахиннача денна хетаяь «Урожай» яхача шин лоІамагІча спортивни общества республикански совето чакхйоаккхаш йолча юртарча футбольни командай турнира полуфинальни ловзараш.

Цига дакъа лоацаш яр йиъ команда. Грозненски районерча «Советская Россия» яхача команда ловзаш хилар Наурски районерча «Советская Россия» яхача колхоза лелаеча совхоза футболисташца. Из віашагІкхетар чакхдаьлар счет 2:1 йолаш колхозой котбоалаш. «Пригородный» совхоза спортсменаша счет 2:0 йолаш эшайир Самашкински консервни завода футбольни команда.

Иштта, комсомол хьахиннача дийнахь а — 29 октябре — финале ловзаргья уж шин команда.

А. БЕК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаб».
8.45 — «Мичад шо, вурманчаш!».
9.30 — «Николо Паганини». Телевизионни дуккхасерийни художественни фильм. 1-гІа серия.
10.25 — Профсоюзий [illegible] эрсий халкъа хора концерт.
10.55 — Производственни [illegible]
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
[illegible] — Спортни [illegible] документальни фильмаш.
15.10 — «Доккхане де хоаш [illegible]». Дешараш [illegible] программа.
15.55 — А. Толстой. Произведенеш оагІонашца гІолла.
16.40 — «Шахматни школа». Равргиний [illegible]
17.10 — «Органа» телестуде концертни зал.
17.45 — «[illegible]».
18.15 — Миллионий ленински университет.
[illegible] — «[illegible] тІа».
19.00 — «[illegible] вахар». [illegible] Передаче [illegible]
19.40 — «Николо Паганини» телевизионни дуккхасерийни художественни фильма премьера. 2-гІа серия.
21.00 — «Хаб».
21.35 — «Мастерской чу віаш[illegible]». Телевизионни документальни фильм.
22.05 — «Тахан дунен тІа».
22.20 — Пачхьалкхен Кубански казачий хора концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — ГІуйранара гимнастика.
8.15 — Іилман-популярни фильм.
8.35, 9.35 — М. Ю. Лермонтов. [illegible] 7 класс.
9.05, 12.30 — Испански мотт.
10.15 — Іилман-популярни фильм.
10.35, 11.40 — Н. Г. Чернышевски. [illegible] 9 класс.
11.00 — «Наши недели».
[illegible]

15.10 — «Кердадараш».
16.45 — «Увидимся».
17.15 — «Иртышски меридиана тІа». Фильм.
17.30 — «Заманхо» (гІалгІай меттала).
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч-ГІалгІайчо [illegible]».
18.30 — Кадчан программа — вахаре. Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш лелалараной болча.
19.00 — Футболах вола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Динамо» (Тбилиси). Перерыве (19.45) — «Йийса даькъала вахийтаьн, бераш!».
20.45 — Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Хаб».
21.15 — «Юльба». Художественни фильм.

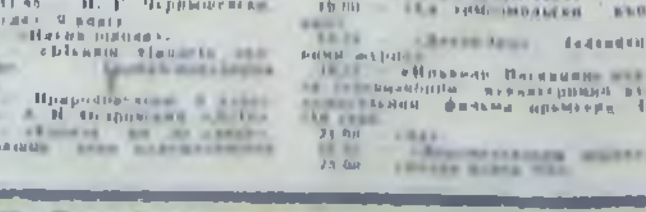
29 ОКТЯБРЬ

II ПРОГРАММА

8.00 — «Хаб».
8.45 — Ленински преме лауреата, СССР [illegible] министраца Б. А. Гриневицкий дешаркой віашагІкхетар.
9.30 — «Николо Паганини». Телевизионни дуккхасерийни художественни фильм. 2-гІа серия.
10.40 — Приморски крае, Сахалински Камчатски областий художественни коллективий выступлени.
11.05 — «Со меттагІа ваь». Телевизионни документальни фильм.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
[illegible] — Комсомол вача Ленина [illegible] документальни фильмаш.
16.00 — [illegible]
16.40 — «Московски комсомола [illegible]».
17.00 — «Кхелетайар кхоллам».
17.40 — «Саг — [illegible] тІа [illegible]».
18.40 — «ХІара хурта тІа [illegible]».
19.40 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — [illegible]
[illegible]

II ПРОГРАММА

8.00 — ГІуйранара гимнастика.
8.15 — Іилман-популярни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4 класс.
9.05, 13.15 — Англисни мотт.
10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
10.35, 11.35 — [illegible] «Песни [illegible]».
11.05 — Музыка. И. Стравинский. «Петрушка».
12.05 — СССР монументальни искусство.
12.35 — Хьо ленински библиотека. «Касиркой Союзий декларации».
13.45 — «Звездочет» яха телевизионни [illegible]
14.30 — «Сийдаь-боккха Октябрьски революци» [illegible]
15.20 — «Кердадараш».
16.00 — Дахьаьа хилаз хьо [illegible] комсомолаъ! ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева выступлени.
16.15 — «Комсомол — са вахарь» (нохчий меттала).
16.45 — Документальни фильм.
17.00 — «Эффективность дакъьара луъьа. Автономобильни транспорта болхлой дена» (нохчий меттала).
17.30 — Фильм.
[illegible]

РАДИО

28 ОКТЯБРЬ

[illegible]

29 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юртара ГІуйренаш» (эрсий меттала).
6.50 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.55 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.10 — «Грозненский рабочий» газета [illegible]
[illegible]

17.10 — [illegible]
17.31 — «Сийлахь-боккха Октябрь [illegible]». Беседа (эрсий меттала).
17.[illegible] — [illegible]
18.00 — [illegible]
[illegible]

Хоттам

[illegible]

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, [illegible] Телефонаш: редактора [illegible] [illegible] 2-34-04, [illegible]
НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Мая[illegible] Телефоны: редактора 2-48-87, [illegible] 2-34-04, [illegible]
СФО2367. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Нохч-ГІалгІайчо [illegible] Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 84 [illegible]